

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Institutiones Canonicae Sive Ius Ecclesiasticum

Wiestner, Jacob

Monachii, 1706

V. De Sponsalium Dissolutione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62672](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62672)

bitur, non solum Fidelitatis & Iustitiæ, sed Religionis etiam virtute, ut docet Perez *cit. n. 6.* & ante eum Suarez *n. 5.* imò etiam Molina *Tract. 2. de I. & I. disp. 151. n. 22.* quantumvis, promissionem pœnæ simplicem irritam esse, velit.

89. Inferitur secundò contra Alexand. de Nevo *in c. Gemma cit. n. 10.* & Molinam *l. cit.* invalidum esse juramentum de solvenda pœna, adjecta sponsalibus, à quibus resiliiri Jure potest: quia est de re prohibita ob bonum publicum, scilicet matrimoniorum libertatem: quam conservari, publicè interest, & lædi, Leges & sacri etiam Canones voverunt, Unde juramentum istud bonis moribus adversari, & obligatorium non esse, juxta *c. Quando 17. de Jurejurando & Reg. Non est 18. in 6. cum cit.* Suarez *n. 5.* Sanchez *disp. 32. n. 21.* & Gomez *Lib. 2. Var. cap. 14. n. 24.* rectè docet *cit. Pontius cap. 19. n. 7.*

Neque aliud eruitur ex decisione *c. Debitores 6. de Jurejurando;* quia lata disparitas est inter promissionem usurarum & pœnæ, eisque adjecta juramenta; quia pœnæ promissio irritata est ob favorem publicum: ob quem irritatis promissionibus adjecta juramenta nulla sunt, *c. Si diligenti 12. de Foro compet. Palao Tract. 14. disp. 2. p. 8. n. 11.* & Gobat *Experient. Tract. 10. n. 171.*

90. Inferitur tertio, dictam pœnam cum adjecto juramento invalidam etiam esse, si firmandis sponsalibus, à quibus de Jure resiliiri licet, adiciatur à sponforum parentibus & consanguineis, ut colligitur ex *l. Titia & c. Gemma cit.* textibus. Ratio est; quia etiam ab his adjecta obstat libertati matrimonii; cùm ab isto abstinere volentes impediatur metus; ne, si non contrahatur, parentes aut cognati pœnæ exactiioni obnoxii sint. Ita Glossa *in l. cit. V. Matrimonia & in*

c. cit. Joan. Andr. *n. 9.* Ant. de Butrio *n. 7.* Panormit. *n. 9.* & Barbosa *n. 4.* & alii apud *cit.* Sanchez *disp. 30. n. 3.*

ARTICULUS V.

De Sponsalium Dissolutione.

SUMMARIUM.

91. Sponsalia solvuntur morte sponsi aut sponsæ.
92. Utroque supersite I. Eorum mutuo consensu.
93. Etiam si sponsalia jurata,
94. Et alicui voto promissa sint:
95. Alicubi tamen non sine auctoritate Ordinarii ab eis receditur.
96. II. Dissensu unius adepti pubertatem.
97. III. Ordine sacro, Professione & Voto Religiosa.
98. IV. Superveniente alio impedimento Nuptiali.
99. Sponsalia, superveniente matrimonio cum alia, cessare,
100. Eaque solummodo suspendi, assentientium Opinio vtriusq.
101. Eadem, si impotentia ex parte utriusque.
102. Si affinitas ex copula illicita superveniat, ex innocentis:
103. Non etiam ex nocentis parte omnino cessant.
104. V. Fornicatione sponsa:
105. Imò etiam sponsi,
106. Et ipsorum utriusque:
107. Uti & violenta corruptione sponsæ:
108. Non etiam sponsi, aut ipsius tactibus impudicis.
109. VI. Lapsu unius in Hæresin.

110. VII. *Superveniente notabili mutatione,*
 111. *Seu defectu corporis aut animi,*
 112. *Jactura bonorum, inimicitia &c.*
 113. *Nisi defectus ante cognitum fuerit.*
 114. VIII. *Deficiente conditione, sponsalibus apposta.*
 115. IX. *Lapsu termini: qui non solum implenda:*
 116. *Sed finienda obligationi fuit praefixus:*
 117. *Etiamsi sponsi mora culpa vacet.*
 118. X. *Sponso mutante domicilium.*
 119. *Aut aliàs diu absente.*
 120. *Ea de re notabilis differentia inter Jura,*
 121. *Et Praxim, sponso absente, observanda.*
 122. *Recessus à sponsalibus alicubi fere publicè duntaxat:*
 123. *Communi Jure spectato per se privata auctoritate est permissus:*
 124. *Ad eumque aliquando sufficit semiplena,*
 125. *Aliquando plena probatio necessaria est,*
 126. *In foro saltem externo.*

91. **S**ponsalia, licet ad Matrimonii Sacramentum sint via, pactiois tamen & contractus humani limites vix egrediuntur: & ut contractus ceteri, ipsa quoque possunt dissolvi. Neque id solum morte naturali, quæ, sicut rerum omnium fatum ac finis, sic peremptorius quoque terminus est sponsalitiæ obligationis & ipsius vinculi matrimonialis solutio, *Novell. 27. cap. 20.* sed & superstite utroque desponsatorum, & multis ex causis.

92. Et primò quidem, sponsalia contracta inter puberes eorum superstitem mutuo consensu dissolvi, ex *c. Præterea 2.* perspicuum & ratio solennis est; quia

obligationes, quæ consensu contrahuntur, contraria voluntate dissolvuntur, §. *fin. Instit. Quibus modis toll. oblig.* & generaliter omnes res (solubiles, ut sponsalia: non etiam matrimonium, *Matth. cap. 19. v. 6.*) per quascunque causas nascitur, per easdem & dissolvitur, *c. 1. & l. Nihil 35. ff. de R. I.*

Atque hoc locum habet etiam in sponsalibus juratis; cum enim invito beneficium non detur, *l. Invito 70. ff. de R. I.* omni Juramento, quod in favorem sive bonum & utilitatem hominis præstitum est, inest tacita conditio, *Nisi ab isto remittatur*, *Felinus in c. 1. de Jurejurando n. 6.* *Suarez Lib. 2. de Juram. cap. 34. n. 3.* & *Barbofa in c. 1. cit. n. 2.* Accedit; quòd juramentum sequatur naturam & condiciones actus, cui est adjectum, *arg. Reg. Accessorium 42. in 6. & l. fin. C. de Non numerat. pec.* eamque ob causam, sicut simplex promissio matrimonii, sic etiam jurata, mutuo consensu valeat remitti, *Panormit. in c. Præterea cit. n. 2.* ubi *Barbofa n. 9.* & *Gonzalez n. 7.*

Quin etiam, si quis ob honorem Dei puellæ matrimonium juratus promississet, istius suoque consensu sponsalia solverentur; quòd hujusmodi juramentum Deus non acceptet, nisi in utilitatem patris, scilicet puellæ: quæ, cum promissionem non acceptare, & acceptam remittere valeat, etiam tali promissioni, eique accessorio juramento inest tacita conditio, *Nisi ista matrimonium respuat, aut ejus promissionem acceptam remittat*, *Zabarella in c. Præterea cit. n. 4.* *Brunell. de Sponsal. concl. 9. n. 2.* & *Sanchez Lib. 1. de Matrim. disp. 52. n. 8.*

Neque in contrarium facit; quòd *c. Præterea cit.* *Innocentius* vel potius *Alexander III.* ut observat *Gonzalez in c. cit.*

n. 1. sponfos jubeat admoneri; ut datam fidem servant: & talem sponsalium dissolutionem permittere videatur, tanquam malum ex duobus minus, cum ait, *Ne forte deterius inde contingat.* Non, inquam, hic textus in contrarium facit; quia imprimis Papa sponfos moneri jussit, non quod mutuo consensu recedere Jure aliquo prohiberentur; cum, id permillum, aperte insinuet ipse textus, sponsalia comparans contractui societatis: quam mutuo consensu dissolvi posse, nemo est, qui inficias eat: sed ad vitandam offensionem vulgi, ejusmodi recessum à sponsalibus, præsertim juratis tanquam fidei & juramenti violationem quandoque apprehendentis, Innocent. & Panormit. *in sit. c. n. 5.* Dein; quia sponsi, ut fidem sibi mutuo servant, monendi sunt, quando non habent rationabilem causam dissolutionis; ne præbeant ansam offensionis & materiam obloquiorum, ut notat Palao *Disp. 1. cit. p. 17. n. 3.* Imò, si nullâ rationabili causâ suadente ex mera animi levitate, vel ex ira subito coorta, aliave animi passione sponsalibus mutuo renuntient, dissolutionem culpâ non vacare, rectè docent Perez *Disp. 9. de Matrim. s. 1. n. 5.* & Gobat *Experient. Theolog. Tract. 10. n. 248.* quò proinde casu dissolutio, tanquam malum ex duobus minus, & post monitionem de fide sibi mutuo servanda, est permittenda.

95. Notanda hóc locò est Praxis quædam Germaniæ nostræ dicecesium, in quibus ex consuetudine vel statuto sponsalium, coram Parocho & testibus initorum & aliorum publicè notorum, dissolutio sponsis non permittitur, nisi causâ prius ad Ordinarium delatâ & ab isto approbatâ, teste Laiman. *Lib. 5. Tract. 10. p. 1. cap. 2. n. 23.* & *cit. Gobat n. 260. & 264.* quæ Praxis, præsertim ad frænandam, sponsalia facillè ineundi &

initis renutiandi, licentiam ac levitatem introducta, omnino laudabilis est, & à *cit. DD. ipsòque Doctore Angelico in 4. dist. 27. q. 2. art. 3.* & S. Antonino *p. 3. tit. 1. cap. 18. §. 1.* & aliis approbatur.

96. Secundo, ab impubere contracta, solò ejusdem, pubertatem adepti dissensu solvuntur, *c. De illis 7. de Despons. impub. ad quam Rubric. hâc de re plenius agetur.*

97. Tertio, susceptione Ordinis sacri; quòd istò initiatus ad matrimonium validè ineundum inhabilis sit, *c. 1. de Cleric. conjug. c. 1. & c. Ex literarum 2. Qui cleric. & votent. & Concil. Trident. Sess. 24. can. 9. uti & Professione Religionis, à sede Apostolica approbatæ, arg. c. Verùm 2. & c. Ex publico 7. de Convers. conjug. & votis Religionis simplicibus, post Novitiatûs biennium editis in Societate JESU; cum, sicut professione, sic etiam votis istis homo efficiatur verus Religiosus & inhabilis ad matrimonium validè contrahendum, ex *Constitut. Gregorii XIII. quæ incipit Ascendente 8. Calend. 1584. editâ.* Imò & simplici voto ingrediendi Religionem, *c. Meminimus 3. Qui cleric. & votent. ad quam Rubr. has dissolutionis causas omnes ex instituto discutimus.**

98. Quarto, contractis ab uno sponsorum de futuro cum alia sponsalibus de præsentî, sive matrimonio, *c. 1. de Sponsa duor. uti etiam superveniente inter eos affinitate, propter admittam ab altero cum alterius consanguineo vel consanguinea in primo vel secundo gradu copulam carnalem, c. Si quis sponsam. 27. q. 2. c. Ex literis 8. & c. de Eo, qui cognovit. & c. junctò Concil. Trident. Sess. 24. cap. 4. de Reformat. Matrim. vel cognitione spiritali aut alio impedimento: de quorum singulis ad propriam cuique Rubricam*

ericam commodius agetur. Ubi

99. Dubium primò est, an ſponſalia de futuro inita cum una, ſupervenientib⁹ cum alia ſponſalibus de præſenti, ita ſolvantur; ut, etiam ſponſa de præſenti mortuâ vel ante nuptiarum conſummationem ingreſſâ Religionem, priùs inita ſponſalia de futuro implere ſponſus non teneatur. Iſta implere non teneri ſponſam, nemo eſt, qui inficietur, propter fidei ipſi datæ violationem. Idem de ſponſo aſſerunt Gutierrez de Matrim. cap. 27. Sanchez cit. Lib. 1. diſp. 48. n. 3. & Laiman. Lib. 5. Tract. 10. p. 1. cap. 2. n. 22. eâ ducti ratione; quòd ſponſalium de futuro initoꝝ obligatio per inita de præſenti ſit extincta, c. Sicut 22. & c. Si inter 31. cum iſtorum ſit obligatio fortior, quæ minus fortem tollit, c. Qui poſt 5. de Regular. in 6. obligatio autem ſemel extincta amplius non revivſcat, l. Qui res 98. §. 8. ff. de Solutionibus.

100. Sed meliori ratione, ſponſalia tali caſu à ſponſo adimplenda, defendunt Cninch Diſp. 23. dub. 4. n. 32. & in ſuis Tractat. de Matrimonio Pontius Lib. 12. cap. 13. n. 4. Perez diſp. 9. f. 7. n. 5. Hurtadus diſp. 2. diſp. 7. & Palao Tract. 28. diſp. 1. p. 21. n. 4. quòd obligationem, ex ſponſalibus cum prima initis ortam, penitus extinguenti vim ſupervenientia ſponſalia de præſenti non habeant ex Jure naturali; quia, hòc ſpectatò, obligatio illa conſiſtere valet cum matrimonio, ſaltem quatenus reſpicit tempus iſtius per obitum diſſoluti; eamque tali caſu ſolummodo ſuſpendi conveniens ſit; ne fide, quam uni dedit, violatâ aliam ducens ex ſua malitia commodum reportet, & pars læſa jure ſuo pro eo etiam caſu privetur, quò ejus uſum nihil impedit aut moratur. Neque ex Poſitivo; quia, ſponſalia priora penitus extingui, non aſſeritur *cc. cit.* ſed ſolum-

modo deceditur, matrimonium eſſe validum, eòque copulatos non ſeparandos. Confirmatur hæc ratio exemplis Impri- mis voti Religionis, quò ligatus, ſi Deo fidem frangat, ineatque & conſummet matrimonium, voti obligatione non penitus liberatur; ut conjuge ſaltem vitâ functo illud adimplere & Religionem, ſi admittatur, ingredi teneatur. Deinde ejus, qui rem vg. equum uni venditum vendit ac tradit alteri; licet enim equi dominium emptor poſterior conſequatur, l. Quoties 18. de R. V. caſu tamen, quò ab iſto equus venditori redditur, eum priori emptori tradere tenetur. Cur non idem Juris ſit in caſu præſenti; cum, ex propoſitis ſponſalibus de futuro ortam obligationem, matrimonio cum alia contractò, penitus extingui, nec ratio nec *cc. cit.* textus evincant.

Neque argumentum ad præſentem caſum rectè ducitur à voto ingrediendi Religionem ſtrictiorem, quod profeſſione laxioris extingui, decifio eſt c. Qui poſt *cit.* quia votò ſimplici ſtrictiorem, & ſolenni, laxiorem Religionem ſpectante, fides data non eſt diverſis, ſed eidem, ſcilicet Domino Deo: cui cum actualis ſui traditio, facta profeſſione laxioris Religionis, gratius opus ſit, quàm ſimplex promiſſio ingrediendi ſtrictiorem, voti ſimplicis obligationem ex Dei voluntate ceſſare, Eccleſia Divini beneplaciti interpretis *c. cit.* declaravit, eòve contractam obligationem Dei nomine remiſit; ut Religionum pax eàſque proſitentium tranquillitas conſervetur. In noſtro autem caſu fides data eſt ſponſis diverſis, uni Pactionis per verba de futuro, alteri Conſenſus per verba de præſenti, quò prioris jus læſum quidem ac ſuſpenſum, ſed neque perpetuò remiſſum ab ipſo, neque ex natura rei vel ex Juris diſpoſitione omnino extinctum conſtat.

E

Dubium

101. Dubium secundò est, an, superveniente alio impedimento dirimente, sponsalium præcedentium obligatio omnino cesset. Qua in re certum est, hanc cessare, si superveniens impedimentum, ut v.g. impotentia perpetua, conjugium dirimat jure Naturæ; cum matrimonium jure impossibile evadat: impossibile autem obligatio non sit, *Reg. Impossibile* 185. ff. & *Reg. Nemo 6. in 6.* Eandem omnino cessare, si impedimentum sit Juris Ecclesiastici, ut v.g. est fornicatio cum consanguinea sponsæ huic primò vel secundò gradu conjuncta; quòd, cum conjugium etiam hoc casu jure impossibile sit, ex sponsalibus ortam obligationem cessare sit necesse.
- Sed verisimiliùs *citt. Coninck n. 37.* Palao p. 25. n. 2. & Perez f. 2. à n. 5. distinguunt inter sponso: & obligationem sponsalitiã cessare, ajunt, ex parte innocentis, arg. c. *Quemadmodum 25. pr. de Jurejurando*: ex parte nocentis autem sive ejus, qui impedimenti causa fuit, illam solummodo suspendi. Ratio prioris est; quòd ex parte nocentis superveniens notabilis mutatio innocenti justam causam præbeat à sponsalibus resiliendi,
103. *pr. cit.* Posterioris verò; quòd æquum non sit; ut, qui impedimento causam dedit, ex sua malitia reportet commodum & liberetur ab obligatione contracta erga eum, in quem deliquit. Unde iste, impedimento per dispensationem sublato, fidem datam innocenti, si iste velit, adimplere & dispensationem super impedimento procurare tenetur; quòd, cum nuptiis, ad quas obligatus erat, impedimentum voluntariè ponens sponsi sui jus læserit, ad læsionem tollendam & innocentis jus reparandum, si potest, obligetur: hoc autem reparare, ac læsionem tollere, impedimentò per dispensationis impetrationem remotò possit, *citt.*

Palao n. 4. & Perez n. 9. restè excipiens casum, quò dispensatio sine incommodo & damno multo graviore, quàm ex impedimento pars laia patitur, non potest impetrari.

Neque obstat; quòd dispensatio sit favor & gratia Principis affinis privilegio, quò uti invitus nemo tenetur; quia, licet hoc per se ita sit, per accidens tamen ratione injuriæ & damni, quòd intulit alteri, favore suo uti tenetur, si reparatio fieri aliter non possit.

Quintò sponsalia dissolvuntur fornicatione carnali alterius sponsi: quâ post sponsalia etiam iurata commissã innocens à sponsalium obligatione liberatur, c. *Quemadmodum 25. pr. de Jurejurando*: licet ipso volente ad eorum impletionem obligetur nocens; ut ex iniquitate sua ipse non referat commodum, & innocenti damnum ac præjudicium non generetur, contra *Reg. Quod ob gratiam 61. in 6. & l. Quod favore 6. C. de LL. Brunell. de Sponsal. conel. 8. n. 4. & Covarruvias p. 1. de Sponsal. cap. 5. in 2. n. 2. & cit. Sanchez disp. 55. n. 2.*

Dico, *Alterius, non Solum sponsi* 105. quia, licet c. *cit.* textus expressè loquatur de ista: ejus tamen dispositio locum habet etiam in sponso; ut, sicut ille sponsa, hæc quoque, ipso fornicante, sponsalibus stare non teneatur, ut cum *citt. DD. & Panormit. in c. cit. n. 4.* tradunt Menochius *Lib. 2. de Arbitr. judic. casu 455. n. 5.* & Sanchez *cit. disp. 55. n. 4.* Ratio est; quia quoad hoc mas & femina ad imparia non judicantur. Neque id injuriã; cum quoad hoc eadem ratio sit utriusque; quòd enim fornicando alteri datam fidem frangat, & gravem injuriam inferat uterque, sicut post unius conjugis adulterium alteri, tam uxori quàm marito, divertere, *can. Apostolus 32. q. 7.* sic post unius, tam sponsi quàm sponsæ

sponsæ fornicationem alteri à sponsalibus licebit resilire. Hæc satis certa.

106. Dubium autem & controversia est de casu, quò post sponsalia fornicatus est uterque; eò enim, quòd delicta mutuo compensentur, *arg. c. Intelleximus 6, de Adult. & Supr. recessum à sponsalibus neutri*, Bonacina *de Matrim. q. 1. p. 8. n. 8.* & Perez *de Matrim. disp. 9. f. 16. n. 2.* soli autem sponso cum permissum, crebriori suffragio volunt alii cum *citt. Sanchez n. 9. & Pontio Lib. 12. de Matrim. cap. 17. n. 3.* eà persuasi ratione; quòd fornicatio sponsæ multò sædior sit, eamque viliores reddat quàm sponsum; ut eruditè ostendit Tiraquellus *Connub. L. 1. n. 45.* & licet, hæc inæqualitate non obstante, perinde ut si paria delicta essent, ad effectum divortii mutuà compensatione tollantur conjugum adulteria, *c. cit.* aliter tamen res se habeat in sponsis: quorum obligatio, quavis notabili mutatione superveniente aliisve modis, conjugum verò ad thorum & cohabitationem obligatio multò difficilior, & ex causis tantum gravissimis tolli potest ac solet.

Ex duabus his Opinionibus licet posteriori præferam priori, non parùm tamen arridet sententia Palai, in proposito casu recessum à sponsalibus utriusque permittentis, *citt. disp. 1. p. 25. n. 10. partim*; quòd etiam sponsæ sufficiens causa detur diffidendi de observatione fidei conjugalis; partim verò; quòd casu, quò in sponsalium executione uterque culpabilis est, delicta non compensentur: sed à sponsalibus recessum utrique permittat communis sententia DD.

107. Dubium secundò est, an à sponsalibus resilire liceat ob fornicationem, si ve copulam carnalem, vi extortam. Id sponso licitum, si ea vi extorta sit à sponsa, desumitur ex *cdm. Raptor 27. q. 2.*

ubi violentus sponsæ non consentientis raptus à sponsalibus recedendi causam sufficientem sponso præbet. Cur non etiam stuprum? cum hoc passà sponsa multò vilior reddatur sponso: cui, illam ab alio corruptam ducere probrosum simul ac periculosum est; ne prole alienam alat pro sua. Ita in *c. Quemadmodum cit.* cum Glossa *V. Oculos*, Panormit. *n. 12.* Alex. de Nevo *n. 17.* Barbofa *n. 11.* & Interpp. ac DD. cæteri passim.

Pari modo, sponso vi corrupto à sponsalibus resiliendi causam justam sponsæ præberi, cum Glossa *in can. Sic quippe 45. V. Quaritur, 27. q. 2. vult cit. Gutierrez cap. 31. n. 3.* At revera paritas non est; quia ejusmodi violentia, cum ferè nullam aut exiguam notam sponso afferat, nec probrosa nec periculosa est sponsæ; ideòque, recessum à sponsalibus huic propterea non permissum, censent *citt. Sanchez disp. 55. n. 8. & Pontius cap. 17. n. 3.*

Ob eandem rationem, licet resiliendi justam causam sponso præbeat sponsalium contractum antecedens & ejus initi tempore ignorata fornicatio sponsæ, & post istum initum ab ista admissi tactus impudici, nihilominus neque propter illam ante sponsalia commissam, neque propter hos postea factos à sponso sponsalibus renuntiandi jus sponsæ adstruunt Molina *Tract. 1. de I. & I. disp. 27. n. 2. citt. Sanchez n. 5. & disp. 63. n. 3.* & Perez *f. 14. n. 3.* Nisi tamen hujusmodi tactus & similes actus alii exerciti post sponsalia, aut ista antecedens fornicatio frequentata futuri matrimonii statum multò difficilior, & sponsam meritò dubià redderet de priori in alias quàm in se affectu, fidèque conjugali non servanda; hoc enim casu etiam sponsæ resiliendi causam justam præberi, censent Coninck *de Matrim. disp.*

rim. disp. 23. dub. 7. n. 56. Laiman. Lib. 5. Tract. 10. p. 1. cap. 2. n. 11. & Perez cit. f. 14. n. 1.

109. Sexto sponforum alterò lapsò in fornicationem spirituaalem, sive Hæresin aut Apostasiam, *arg. c. fin. de Convers. conjug. & o. Quæsit 2. de Divorciis*; cum enim secundum hos textus ejusmodi fornicatio justam causam præbeat conjugum divortio, etiam solvet sponsalia: quorum rescissio multò quàm divortium expeditior, & ob supervenientem quamvis notabilem mutationem est permessa, *e. Quemadmodum cit. pr.* Accedit; quòd ex conjugio & cohabitatione cum sponso sponsave, in hæresin lapsa, salutis aliâque haud sanè levia pericula & incommoda immineant fideli, in eamque perfidi consortis probum & infamia redundet, *citt. Guttierrez cap. 31. n. 5. Sanchez disp. 55. n. 3. & Palao cap. 25. n. 11.*

110. Septimò, resiliendi justa causa est, ex parte alterius sponsalibus superveniens, vel postea primùm cognita circumstantia notabilis, hoc est, talis, quæ illum deteriore & contractum matrimonii notabiliter difficiliorem reddit; ut, si ea ab initio extitisset vel fuisset cognita, prudentum judicio à conjugii ineundi promissione alterum meritò absterruisset; quòd cum Tanæro *Tom. 4. disp. 8. q. 1. n. 69. Coninck disp. 23. dub. 8. Laiman. cit. cap. 2. n. 18.* pro Regula tradit Gobat *Experient. Tract. 10. n. 293.* Ratio prioris partis, sive de circumstantia aut mutatione notabili superveniente est; quòd contrahentium intentio non præsumatur ad talem casum se extendisse: & propterea sponsalibus, quæ amplectendi statùs perpetui obligationem inducunt, & magnam libertatem in contrahentibus exigunt, uti & juramento iis adjecto ex dispositione Juris insit tacita conditio, *Si res in eodem statu per-*

maneat, vel, Si res notabiliter non mutetur, c. Quemadmodum cit. pr. ubi Ant. de Butrio *n. 13. Sylvester V. Sponsalia, q. 10. casu 17. & alii, quos referunt & sequuntur cit. Sanchez disp. 62. n. 3. & 4. Barbosa in c. cit. n. 3. & Gonzalez n. 2. in fine.* Posterioris, sive de circumstantia priùs existente, sed postea primùm cognita ratio est; quia in Jure paria sunt, non esse, & non apparere, *l. Duo sunt 30. ff. de Testament. tutel. Gaill. Lib. 1. observat. 105. n. 14. & aliquid supervenire, & præcedere sed ignorari, l. In lege 77. ff. de Contrab. empt. Lessius de l. & l. Lib. 2. cap. 42. n. 34.* Unde notabilis circumstantia primùm apparens perinde ut, quæ de novo supervenit, habetur; ut adeò sponsalibus, sicut hæc, *Si res in eodem statu permaneat, sic illa quoque conditio insit, Nisi notabilia & matrimonii statum notabiliter difficiliorem reddens circumstantia appareat.*

In specie autem notabilis, & à sponsalibus recedendi justam causam præbens circumstantia censetur Primò, superveniens alteri magna deformitas aut gravis infirmitas corporis: ut sunt v.g. amissio unius vel utriusque oculi, aurium, nariumve truncatio, lepra, paralytis, epilepsia, Gallicus vel alius contagiosus aut difficulter curabilis morbus: uti & graveolentia oris, quæ arte Medica superari non potest, per textum aut *arg. pr. e. Quemadmodum cit.* Ratio est; quia ejusmodi labes ac morbi magnum horrorem afferre, & cohabitationem valde molestant & propemodum intolerabilem reddere: aliquando etiam ipsos conjuges ad divortium inducere solent, *citt. Sanchez disp. 57. à n. 1. & Pontius cap. 17. n. 4.*

Secundò, superveniens, aut postea primùm cognitus defectus animi: ut sunt furor & amentia rediens per intervalla, magna

magna & præsertim iaveterata propensio ad ebrietatem, scortationes, rixas, sevitiã &c. quia cum hujusmodi hominibus inita matrimonia difficillima, & tristibus atque infelicibus casibus obnoxia plerumque sunt, *citt. Coninck dub. 8. à n. 67. & cit. Palao p. 27. n. 7.*

112. Tertio, gravis iactura famæ, ex ejusmodi vel alio turpi crimine, puta ex hæresi, veneficio, latrocinio, furto &c. orta, Guttierrez *cap. 23. n. 63.* notabilis amissio bonorum, aut justus timor exhæreditationis, indèque proveniens aut metuenda paupertas ex parte alicujus honestæ conditionis sponsi: & multò magis sponsæ, si propterea futuro marito promissam & meritò expectatam dotem nequeat asserre: imò etiam ex parte utriusque; quia etiam hæc matrimonii contractum multò difficiliorem reddere & statum vitamque matrimonialem multùm affligere solent, *citt. Laiman. cit. n. 18. & Gobat n. 329.*

Quarto, graves inimicitia inter sponfos exorta, vel metuenda inter eorum parentes ac familias, præsertim si contrahentium alterius parentes & consanguinei matrimonio obstinatè contradicant; ut graves discordia & capitalia odia timeri meritò possint; quia eorum matrimonium utriusque grave & magnis periculis expositum est, *citt. Coninck n. 68. & Laiman. n. 18.*

113. Rectè tamen hic Doctor observat, sponsum, si cognita aliquâ ex relatis vel aliâ simili à sponsalibus resiliendi justâ causâ, sponsam carnaliter cognoscat, juri suo renuntiare videri ferè, sicut ad conjugem, post compertum istius adulterium, voluntariè accedens ei injuriam remittere censeatur; ut ad divortium amplius non admittatur: quod, saltem si sponsalia non ipso jure nulla fuissent, cum S. Thoma *in 4. dist. 35. q. unica, art.*

1. etiam docent *citt. Sanchez disp. 66. n. 2. & Pontius cap. 18. n. 4.*

Octavo, sponsalia, etiam jurata, solvuntur deficiente vel non impletâ conditione, sub qua inita fuerunt; quòd ita deficiat consensus relatus in eventum conditionis, *c. De illis 3. de Condit. apposit. ad quam Rubricam hujus causæ plenior explicatio dabitur.*

Nonò, sponsalia solvuntur lapsu terminis, matrimonio ineundo præfixi, *c. Sicut te 22.* Potest autem terminus sive dies certu præfigi, vel obligationi solummodo implenda, sive ita; ut promissas nuptias usque ad præfixum diem, non ultra eum, liceat differre, sicut debiti pecuniarii solutioni præfigi solet: vel ei etiam finiendæ; ut, si nuptiæ usque ad statutum diem alterius culpâ non fuerint secutæ, sponsalia obligatione alter non adstringatur, Gonzalez *in c. cit. n. 2.*

Priori modò si terminus adjiciatur, eò lapsò sponsalia non solvuntur, sed ea implendi obligatio manet ex parte utriusque, *arg. c. Cum dilectis 6. de Dolo & l. Celsus 23. §. 1. ff. de Recept. arbitr.* quia, ut in *c. cit.* Panormit. *n. 12.* advertit, sponsalibus ita initis insunt obligationes duæ: una ineundi matrimonium: altera istius contractum ultra præfixum diem non differendi: quarum posteriori, temporis lapsu deficiente, manet prior utpote principalis absoluta, & ab altera independens: sicut manet obligatio solvendi pecuniam, quæ statutò die non est soluta. Ita in *c. Sicut cit.* Panormit. *n. 11.* Alex. de Nevo *n. 18.* Sylvester *V. Sponsalia n. 1.* Brunellus *de Sponsal. conclus. 8. n. 4. citt.* Covarruvias *cit. cap. 5. pr. n. 8. & Sanchez disp. 53. n. 2.*

Posteriori modò sive finiendæ obligationi, si terminus adjectus & intra eum nuptiæ secutæ non sint, sponsus, qui ad has erat paratus, ac proinde per eum

E

non

non stetit, quò minùs fuerint secutæ, sponfalium etiam juratorum obligatione liberatur, *c. Sicut cit.* Ratio clara est; quia promissio, eique firmandæ adjectum juramentum, non obligat ultra conventionem & contrahentium intentionem, *arg. Reg. Contractus 85. & Reg. Accessorium 42. in 6.* Alter tamen, cujus culpabili morâ matrimonium secutum non est; ad hoc ineundum manet obligatus, ut colligitur ex *c. Sicut cit.* quia æquum non est, ut ex iniquitate sua commodum reportet, Alexand. de Nevo *in c. cit. n. 20.* & Sanchez *disp. 53. n. 6.* Nisi sponfalibus terminus ita statutus esset; ut ultra eum ex quacunque causâ nuptiæ secutæ non fuerint, neuter alteri velit obligari; hòc enim casu *arg. Reg. Contractus cit.* lapsò terminò utrumque deobligari, rectè monet Perez *disp. 9. s. 10. n. 2. in fine.*

117. Dubium hac in re est, an, qui ad nuptias statutò die ineundas fuit paratus, ab obligatione etiam liberetur, quando alterius mora culpâ vacat. Quod cum Paludano *in 4. dist. 27. q. 1. art. 3. n. 20.* negant *citt.* Gutierrez *cap. 24. n. 10.* Sanchez *disp. 53. n. 7.* & Pontius *cap. 16. n. 4. in fine,* eâ permoti ratione; quòd tempus non currat legitimè impedito, *c. Quia diversitatem 5. de Concess. Preb. & l. 1. §. fin. C. de Annali except.* legitimè autem impeditus utique sit is, cujus mora omni culpâ vacat; cum per eum non stet, quò minùs nuptiæ celebrentur; quòd ad alterum ab obligatione eximendum, exigitur *c. Sicut cit.*

Verùm, quia per eum, qui ad nuptias paratus fuit, nullo modo stetit, quò minùs eæ sint secutæ: sed hujus causâ se tenuit ex parte alterius, qui in mora etiam inculpabili fuit: & *c. cit.* textus ad aliquem à sponfalium obligatione eximendum plus non exigit, quàm ut per eum non steterit, quò minùs matrimonium

fuerit secutum, abstrahendò, an alterius mora cum culpa conjuncta vel inculcata sit, in proposito casu eum, qui ad nuptias in tempore celebrandas paratus fuit, illò lapsò deobligatum, cum Navarro *Manual. cap. 22. n. 27. casu 11.* meritò defendunt *citt.* Coninck *disp. 23. dub. 6. n. 47.* Laiman. *cap. 2. cit. n. 17.* & Palao *p. 24. n. 8.* & alii: pro quibus facit *c. Sicut cit.* decisio, eum, per quem non stetit, quò minùs nuptiæ secutæ sint, ab obligatione liberum pronuntians, sine distinctione vel exceptione: uti & *l. Si convenerit 14. ff. Pro Socio,* ex cujus dispositione societati ob solum defectum conditionis, quâ illa contracta fuit, renuntians actione non tenetur. Rationem reddunt; quia ita convenit; ac proinde, qui ad nuptias in tempore fuit paratus, si illò lapsò resiliat, defendetur *Reg. contractus cit.* quantumvis alterius mora culpâ valet; quia Nuptiarum omissio illi non minùs incommoda, periculosa & damnosâ est, quàm si mora culpabilis fuisset.

Neque aliud evincit ratio allata in contrarium; quia, esto legitimè impedito tempus non currat ad contrahendam poenam Legalem aut Conventionalem, *arg. c. Quia & l. fin. cit.* currit tamen ad tollendam obligationem, si eò lapsò deficiat conditio, cui promissio est alligata, *c. Sicut & l. Si convenerit cit.* sicut contingit in sponfalibus, quorum obligatio, si intra præfixum tempus nuptiæ non celebrentur, ob defectum conditionis potius, quàm in poenam cessat, ut notat *citt.* Palao *p. 24. n. 9.*

Decimò, sponfalia ex parte sponsæ 118. solvuntur discessu sponsi (& à fortiori discessu sponsæ dirimuntur ex parte sponsi; Alexand. de Nevo *in c. De illis 5. n. 16*) in remotas terras, sponsâ incitiâ aut invitâ, secundum communem sententiam Interpp.

Interpp. in *c. cit.* & DD. aliorum: Quia in re tamen locus, imò opus est distinctione inter duos casus.

Unum, quò discessus fit animò mutandi domicilium: de quo duntaxat *c. cit.* sermonem esse, perspicuum est ex verbis, *Et postea dimittant terram, ad alias partes se transferentes*, ut ibi notant *Panormit. n. 2.* *Canisius n. 1.* & *Pontius cit. Lib. 12. cap. 15, n. 2.* neque enim, qui studiorum aut alicujus negotii gerendi causâ aliò se confert, terram dimittit, *arg. l. Clam possidere 6. §. fin. ff. de Acquir. vel amit. poss. §. 1. Nec ipsi 2. C. de Incolis.* Ratio, cur tali discessu sponsalia etiam jurata solvantur, est partim; quòd eò animò discedens iis ipsò factò videatur renuntiare: partim; quòd sponsa de futuro sponsum, domicilium mutantem, sicut uxor maritum, sequi non teneatur, *Glossa in c. cit. V. Recepta; Tiraquell. de Jure Mariti, Gloss. 2. n. 24.*

Alterum, quò discessus fit animò redeundi: de quo casu opus est altera distinctione; vel enim ita discedit eò, unde reditus facilis & non diu differendus judicatur, aut secus? Si prius, à sponsalibus recedendi iustam causam non esse, sed sponsum expectandum facillè convenit inter DD. Si posterius, & sponsum ita discedit eò, unde difficilis est regressus: vel etiam, si iste difficilis non est, sponsum ex alia causa diu non rediturus moraliter certò scitur, recessum à sponsalibus sponsaè permissum, contra *Glossam in c. cit. V. Liberum, Joan. Andr. n. 6. Sylvestrum V. Sponsalia, n. 10. casu 4.* & alios defendunt, *Alexand. de Nevo in c. cit. n. 15.* *Alexand. Carerius Lib. 1. de Sponsal. cap. 15.* *Sanchez disp. 54. n. 6.* alios referens & *Perez cit. disp. 9. §. 9.* Non quidem propter *c. De illis cit.* textum, ut vult *Sanchez*, quia isto agitur de discessu sponsi, relicta sponsa aliò se transferentis &

domicilium mutantis, ut jam est insinuatum: sed; quòd inficià & invitâ sponsa discedens eò, unde difficulter, aut non nisi post longum tempus est rediturus, juri suo renuntiare, & ex ipsius parte data fides non, ut oportebat, servata, resque notabiliter mutata videatur: quam rationem reddit *Perez l. cit.*

Neque ad rem hodie facit; *Jure Ci 120.* vili hac de re prodita distinctio: vi cuius, quando causa absentiaè sponsi voluntaria, isque intra provinciam, biennio *l. Si is 2. C. de Sponsal.* & quando extra provinciam absens est, triennio *l. Liberum 2. C. de Repudiis*: si vero absentiaè causa necessaria v.g. mors parentum, valetudo propria aut magni momenti negotium sit, quadriennio & ultrâ, donec causa cesserit, sit expectandus, *l. Sape 17. ff. de Sponsal.* *Canisius in c. De illis cit. n. 2.* & *Bruneman. in l. Si is cit. à n. 2.* Non, inquam, hæc distinctio ad rem hodie facit, aut afficit sponsalia fidelium; quia inter hos inita firma & libera renuntiationi obnoxia non sunt, etiam si resiliens arrhas perdere vellet. Aliter res se habebat inter infideles, & de *Jure Civili*, secundum quod biennio trienniove aut longiori tempore expectandum non erat; ut sponsalia licitè dissolverentur; quia *Jure isto* solvi poterant solo dissensu ac renuntiatione sponsaè, *l. 1. C. de Sponsal.* sed; ut ab iis recedens retinere posset arrhas datas à sponso, & huic, si in sponsalitiaè promissionis executione culpabilis non esset, restituendas, ut cum *Pontio cap. 15. n. 4.* rectè observat *Palao p. 23. n. 2.*

In praxi, ne absentiaè prætextu sponsalia susque deque temere habeantur, hæc observanda sunt. Si sponsum quacunque ex causa absit sponsa consentiente, huic ille, donec redeat, expectandus. Si vero, eâ invitâ aut inficiâ, aliò se contulit animò domicilii mutandi, idque certum sit, eò

ne mo-

ne momentò quidem expectatò sponsæ, insuper habitis sponalibus, ad alia vota liber transitus est concessus, *c. De illis cit.* quod huic etiam licet casu, quò certò constat, sponsum, absque domicili transferendi animo procul absentem, diu non rediturum. Quod si de absentis intentione ac diuturnitate absentis ita non constet, à sponalibus non illico resiliendum: sed absens per epistolam & nuntium; ut intra certum tempus redeat, requirendus, aut, si hoc loci distantia, non permittat, aut tempestivi reditus certa spes non fiat, causa à sponsa deferenda est ad iudicem Ecclesiasticum istiusque, loci distantiam, absentis causam, qualitatem utriusque, & præsertim præsentem statum sponsæ aliisque circumstantias ponderantis prudenti arbitrio ac pronuntiationi relinquendum, an sponalibus tacitè renuntiatum à sponso: an ex istius aut sponsæ, nuptiarum dilationem ægrè & cum incontinentiæ periculo sustinentis, parte notabiliter res mutata; & propterea sponsæ, quasi sponalibus diremptis, ad alia vota liber transitus statim permittend⁹ sit, aut adhuc aliquo & quanto tempore differendus, *citt. Covarr. p. 1. cap. 5. n. 7. Palao p. 23. Gobat Tract. 10. n. 353. & Gonzalez in c. De illis cit. n. 3.*

122.

Dubium est, an, iustà causà certò subsistente, à sponalibus recessus communi Jure sponso permittendus sit propria autoritate. *Communi*, inquam; quia speciali jure aliquando, saltem cum sponalia publica & notoria sunt, Ecclesiastici iudicis auctoritatem necessariam, jam monui *n. 95.* & de Mechliniensis & Constantiensis diocesis perhibet Gobat *Experient. Tract. 10. à n. 260.* Speciali etiam jure seculo illius auctoritatem necessariam ad sponalium dissolutionem, existimat Innocent. *in c. De illis 7. de Despons. impub.* ductus istius textu. Sed

malè; quia istò aliud non asseritur, quàm impuberem, si pubertatem adeptus coram Ecclesiastico iudice reclamàrit, à sponalibus pronuntiandum liberum ac separandum.

Minus ad rem faciunt *can. Seculares 33. q. 2. & c. Duo pueri 12. de Despons. impub.* quia utroque hoc textu decreta poena spectat eos, qui sine Ecclesiæ iudicio sponas de præsentì dimiserunt.

Quare melius cum Sylvestro *V. 123. Sponalia q. 11. in suis Tract. de Matrim. cit. Sanchez disp. 69. n. 3. Gutierrez cap. 35. n. 4. & Pontius cap. 18. n. 8.* iustà causà certò subsistente, à sponalibus recedenti iudicis auctoritatem per se necessariam esse, negant; quòd istius interventus nullo jure præscriptus, & sponalibus insit tacita conditio, *Si res in eodem statu permaneat, c. Quemadmodum cit. pr. sive*, si non superveniat iusta Jureque approbata causa resiliendi; ut adèd, hujusmodi causa superveniente & conditione illa deficiente, sponalium obligatio Jure cesset & recessus liber sponso sit permittendus.

Dixi, *Per se & Causà certò subsistente.* Prius; quia per accidens aliquando, cum scilicet sponalia publicè nota & dissolutionis causa occulta est, ab illis recedenti iudicis auctoritatem ad evitandum scandalum necessariam esse, cum DD. *citt.* plerique agnoscunt. Posterius; quia, cum causa, sive de Jure & quoad sufficientiam, sive de facto & quoad existentiam, dubia est, liber à sponalibus recessus non permittendus, neque facile permittendus est sine iudicis auctoritate; quòd in dubio jure suo nemo sit privandus, meliòrque sit conditio possidentis, *Regg. In pari 128. ff. & 65. in 8. cit. Sanchez n. 8. Gutierrez n. 7. & Perez disp. 11. f. 3. n. 8.* Unde ulterius

Dubium est, quomodo de ejusmodi 124. causa

causa debeat constare; ut à sponsalibus recessus sponte sit permittus. Et quidem, si dissolutionis causa sit impedimentum nuptiale, etiam impediens duntaxat, ad sponsalium dissolutionem decernendam iudici sufficere utriusque, imò unius tantum sponsi, qui matrimonium coalescere optat, confessionem, *arg. c. Attestationes 10. de Despons. impub. cum Menoch. de Arbitr. jud. casu 103. n. 2. docent citr. Sanchez disp. 71. n. 2. & Gutierrez cap. 36. n. 18. eodémque casu impedimentum unius, etiam aliàs non idonei, jurati tamen testis depositione & fama publica sufficienter probari, ex c. Super eo 22. de Test. & attest. c. Praterea 2. hác Rubr. & c. Super eo 2. de Consang. & affinit. liquet, & ratio est; quia hóc casu agitur de peccato & animæ periculo vitando; atque idcirco minor probatio admittitur, juxta dicta Lib. 2. tit. 19. n. 71.*

125. Si dissolutionis causa matrimonium jure non dirimat impediátve, sed jus solummodo tribuat reiliendi, ut vg. fornicatio est, unius testis depositionem aliámve similem probationem sufficere, vult Paludan. in 4. dist. 27. q. 1. art. 3. n. 17. in fine, *arg. co. Super citr. c.* Sed malè; quia textus illi procedunt favore animæ, cujus salus tali casu non adducitur in discrimen, sed de solo tertii præjudicio agitur. Quare hóc casu duos testes omni exceptione majores aliámve probationem plenam meritò exposcunt *sic. Sanchez disp. 71. n. 7. Gutierrez n. 17. & Perez s. 4. n. 6. ex generali Regula, talem probationem exposcente; ut in tertii præjudicio aliquid decernatur, c. In omni 4. c. Licet 23. l. Ubi numerus 12. ff. & l. Jurisjurandi 9. C. de Testibus.*

126. Eadem probationes, quæ in externo, etiam sufficiunt in interno sive Conscientiæ foro. Imò in isto ad sponsalium dissolutionem unius, vg. de fornicatione

sponsæ deponentis, testimonium sufficere, docent *citr. Sanchez disp. 73. n. 2. Gutierrez n. 17. & Perez n. 7.*

ARTICULUS VI.

De Matrimonii Contractu.

SUMMARIUM.

127. Origo nominis Matrimonij,
 128. Et ejus ratio.
 129. Definitio contractus Matrimonialis,
 130. Exigentis consensum in individuam societatem vite,
 131. Et in obligationem ad actus conjugales,
 132. Saltem implicitum ac virtuale;
 133. Qualis inter B Virginem & S. Josephum intercessit,
 134. Et necessarius est ex Divina institutione;
 135. Ut suppleri non possit ullâ humanâ potestate.
 136. Idem de absoluta Dei potentia affirmantium,
 137. Et negantium vera Opinio.
 138. Consensus Nuptialis debet esse Liber:
 139. Verus non fictus.
 140. Fictè in unam, in aliam verè consentiens, conjux est posterioris:
 141. Nec priori copulari potest.
 142. Cum una sola fictè contrahens fictionem deponere tenetur,
 143. Ratione scandalis ac damni, aliàs secuturi:
 144. Non ratione solius contractus.
 145. Idem consensus debet esse Mutuus, simultaneus & Expressus,
 146. Verbis aut aliis signis externis.
 F
 147. Idem